

FINANSTILSYNET

THE FINANCIAL SUPERVISORY
AUTHORITY OF NORWAY

Norske banker og kredittforetak

Likviditet og soliditet

4. kvartal 2017

DATO:
05.04.2018

Innhold

1	LIKVIDITETSRISIKO	5
1.1	Situasjonen i penge- og kapitalmarkedene	5
1.2	Likviditetsreserve	6
1.2.1	Total LCR	6
1.2.2	Sammensetningen av likviditetsreserven.....	6
1.2.3	Sammensetning av nettoutbetalinger	8
1.2.4	LCR i norske kroner og andre signifikante valutaer.....	10
1.3	Stabil finansiering	11
2	SOLIDITET	14
2.1	Kapitaldekning	14
2.2	Store engasjementer	16

Innledning

Det er i rapporten gjort en oppsummering og vurdering av hovedstørrelser for soliditet, uvektet kjernekapitaldekning (leverage ratio), likviditetsreserven (Liquidity Coverage Ratio (LCR)) og stabil finansiering (Net Stable Funding Ratio (NSFR)), for norske banker¹. Utviklingen vises for tre grupper av banker, store banker² (DNB Bank, SR-Bank, Sparebanken Vest, SpareBank 1 SMN, Sparebanken Sør, SpareBank 1 Østlandet og SpareBank 1 Nord-Norge), mellomstore banker (øvrige banker med forvaltningskapital over 10 milliarder kroner) og mindre banker (banker med mindre enn 10 milliarder kroner i forvaltningskapital).

¹ Konsern for banker som leverer konsolidert oppgave og morbank for øvrige.

² Nordea Bank Norge, som inngikk i gruppen store banker, ble omdannet til filial i januar 2017. Tallene for gruppen er justert tilbake i tid.

Sammendrag

Forholdene i penge- og kapitalmarkedene var gode i fjerde kvartal 2017. Norske banker hadde god tilgang på både kort og lang finansiering.

LCR for bankene samlet sett var 126 prosent ved utgangen av fjerde kvartal 2017. Gruppen av de store bankene hadde en LCR på 121 prosent, mens gruppen av de mellomstore bankene og gruppen av de mindre bankene hadde en LCR på henholdsvis 183 og 164 prosent. Mindre og mellomstore banker hadde en oppgang i LCR sammenlignet med utgangen av 2016, mens gruppen av store banker hadde en liten nedgang. Samlet sett for alle bankene var det en reduksjon i LCR sammenlignet med utgangen av 2016.

Nordea Eiendoms kreditt AS oppfylte ikke kravet om å holde en LCR på minimum 100 prosent i en signifikant valuta (britiske pund).

Samlet sett for bankene var NSFR 114 prosent ved utgangen av fjerde kvartal 2017, en økning på 1 prosentpoeng fra utgangen av tredje kvartal og 0,8 prosentpoeng fra utgangen av 2016. Ved utgangen av 2017 var det kun én bank som hadde en NSFR under 100 prosent.

Ved utgangen av 2017 var bankenes samlede rene kjernekapitaldekning 16,3 prosent, en oppgang fra 15,8 prosent fra året før. Økningen var størst hos de mindre og mellomstore bankene. Uvektet kjernekapitalandel (leverage ratio) var på samme tidspunkt 7,8 prosent, om lag uendret fra året før. Uvektet ren kjernekapitalandel (ren kjernekapital i forhold til forvaltningskapital) var på 8 prosent, en marginal økning fra 2016.

Verd Boligkreditt oppfylte ikke det kombinerte kapitalbufferkravet³ ved utgangen av 2017.

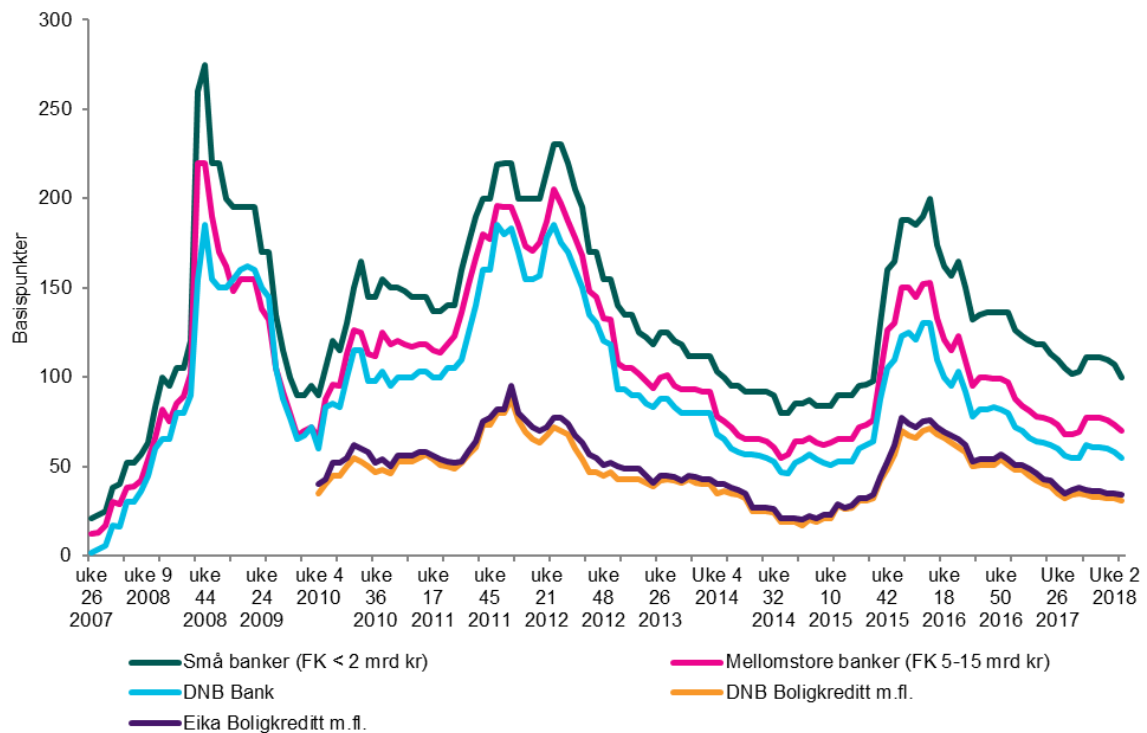
³ Det kombinerte kapitalbufferkravet er summen av minstekrav, bufferkrav og pilar 2-krav.

1 Likviditetsrisiko

1.1 Situasjonen i penge- og kapitalmarkedene

Norske banker beskriver tilgangen på kort og lang finansiering som god i 2017. Figur 1.1 viser risikopåslag for seniorobligasjoner for DNB Bank, små banker med forvaltningskapital under 2 milliarder, mellomstore banker med forvaltningskapital mellom 5 og 15 milliarder, samt risikopåslag for OMF utstedt av DNB Boligkreditt m.fl. og Eika Boligkreditt m.fl. Risikopåslagene på norske seniorobligasjoner og OMF falt gjennom året. Differansen mellom risikopåslag på seniorobligasjoner og OMF sank til lave nivåer historisk sett i 2016 og holdt seg på disse nivåene gjennom 2017.

Figur 1.1: DNB Markets indikative påslag for seniorobligasjoner og OMF, 5 år mot 3m-NIBOR. T.o.m. uke 2 2018

Kilde: DNB Markets

Signaler om tidligere økning av rentene i USA og EU med bakgrunn i sterkere økonomisk utvikling internasjonalt har gitt en økning i aksjekursvolatiliteten som har preget starten av 2018. Usikkerheten rundt den videre utviklingen kan komme til å prege finansmarkedene videre i 2018.

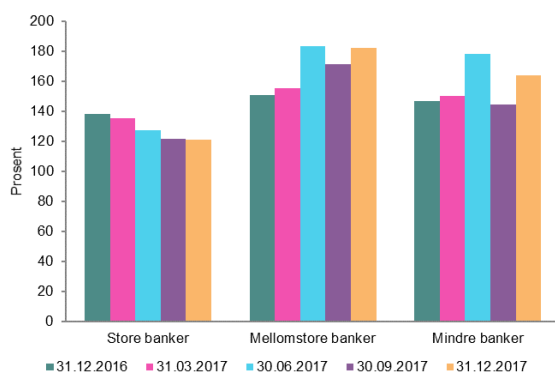
1.2 Likviditetsreserve

Likviditetsreservekravet, LCR, stiller krav til størrelsen på bankenes likvide eiendeler i forhold til antatt netto likviditetsutgang 30 dager frem i tid under gitte stressforutsetninger.

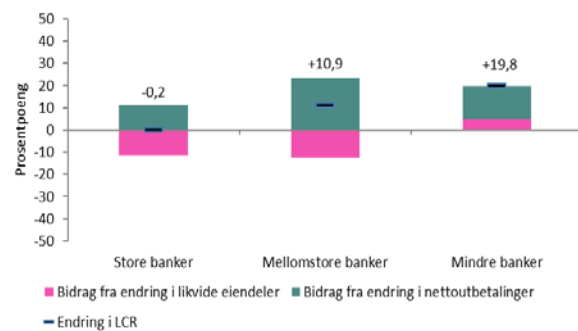
Minstekravet til LCR for banker og kredittforetak økte fra 80 til 100 prosent fra 31. desember 2017. Foretak som er utpekt som systemviktige og datterforetak av disse, har hatt minstekrav på 100 prosent siden innføring av reglene. Fra 30. september 2017 er det også krav til LCR i norske kroner og andre signifikante valutaer.

1.2.1 Total LCR

Figur 1.2: Total-LCR, vektet gj.snitt

Figur 1.3: Endring i total-LCR i siste kvartal, dekomponert

Kilde: Finanstilsynet

Alle foretakene oppfylte minstekravet til total-LCR ved utgangen av 2017. De mellomstore og mindre bankene økte sin LCR sammenlignet med foregående kvartal og samme kvartal i 2016. Majoriteten av oppgangen fra tredje til fjerde kvartal 2017 skyldes en reduksjon i nettoutbetalinger for begge grupperingene. LCR for de store bankene viste en gradvis nedgang gjennom hele 2017. Nedgangen fra fjerde kvartal 2016 skyldes i hovedsak en nedgang i likvide eiendeler, men også høyere nettoutbetalinger bidro. Reduksjonen i LCR for de store bankene gjorde at LCR for bankene samlet sett var lavere ved utgangen av 2017 enn ved inngangen til året.

1.2.2 Sammensetningen av likviditetsreserven

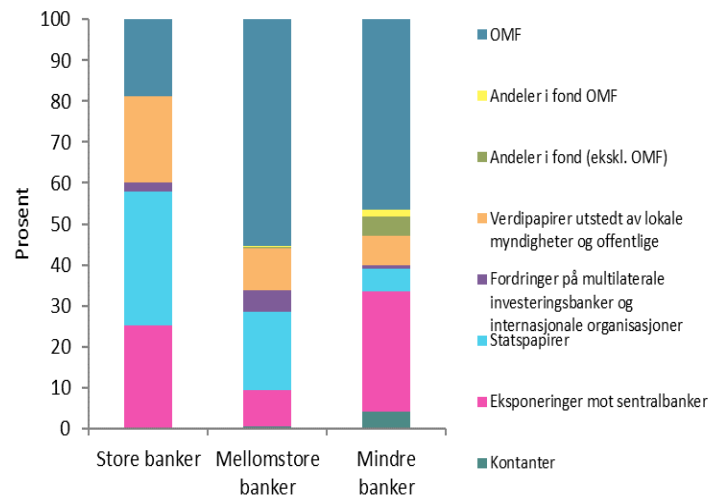
Eiendelene som kan inngå i LCR er delt inn i nivåer basert på grad av likviditet og kredittkvalitet. Det er to hovednivåer av LCR-eiendeler, nivå 1 og nivå 2. Nivå 2-eiendelene er videre delt inn i 2A og nivå 2B. For å kvalifisere til nivå 1 må eiendelene ha svært god likviditet og kredittkvalitet, mens nivå 2-eiendeler må ha god likviditet og kredittkvalitet. Nivå 2-eiendeler får en avkortning i verdien på minimum 15 prosent i beregningen av likviditetsbufferen. Nivå 1-eiendeler får ingen avkortning, med unntak av OMF som inngår i nivå 1 som får en avkortning på 7 prosent. Regelverket setter videre krav til sammensetningen av likviditetsbufferen (caps). Minimum 60 prosent av likviditetsbufferen må bestå av nivå 1-eiendeler og minst 30 prosent av bufferen må bestå av nivå 1-eiendeler utenom nivå 1 OMF. 2B-eiendeler kan ikke utgjøre mer enn 15 prosent av totale likvide eiendeler.

Nivå 1-eiendeler utgjør den største andelen av likviditetsreserven. Hoveddelen av dette er innskudd i sentralbanker, statspapiir og OMF. Norske bankers nivå 2A-eiendeler består i hovedsak av OMF, men også av verdipapirer med risikovekt 20 prosent, som obligasjoner utstedt av norske kommuner. Norske banker har lite nivå 2B-eiendeler, som OMF uten rating, aksjer, RMBS (Residential Mortgage Backed Securities)⁴ og ABS (Asset Backed Securities) i sin likviditetsreserve.

Figur 1.4: Sammensetningen av likviditetsreserven (etter avkortning, før cap) per 31.12.2017

Figur 1.5: Sammensetning av nivå 1-eiendelene (etter avkortning, før cap) per 31.12.2017

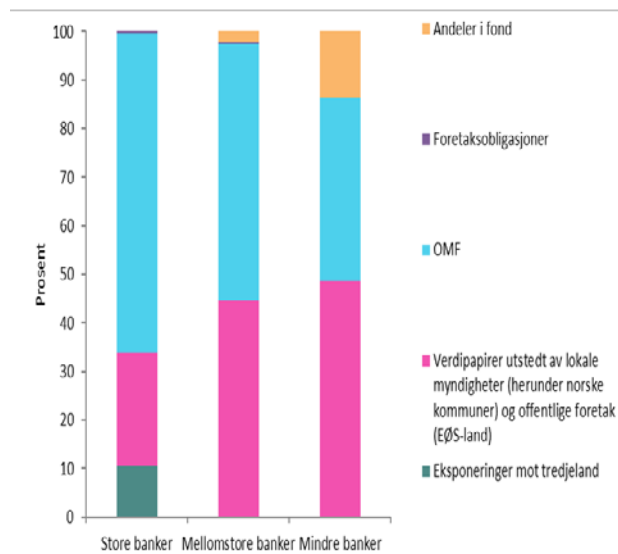

Kilde: Finanstilsynet

Det er til dels store forskjeller i sammensetning av likviditetsreserven for de ulike gruppene av banker, se figur 1.4 til 1.7. Nivå 1-eiendeler står for ca. 90 prosent av store bankers likviditetsreserve, mens de mellomstore og mindre bankene har en betydelig andel nivå 2A-eiendeler, henholdsvis 19 og 26 prosent. For de store bankene utgjør innskudd i sentralbanker og statspapiirer den største andelen av likviditetsreserven. For de mellomstore og mindre bankene utgjør OMF den klart største andelen av likviditetsreserven, med henholdsvis 55 og 45 prosent. De mellomstore har i tillegg en del statspapiirer i sin likviditetsreserve.

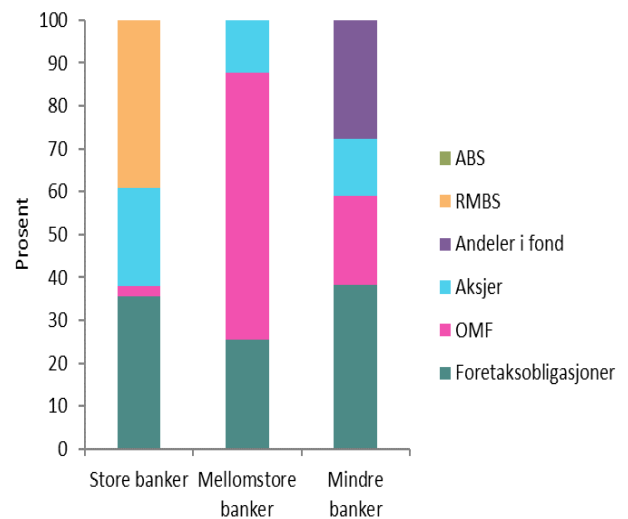
⁴ RMBS er et egenkapitalinstrument, utstedt av et SPV (special purpose vehicle), hvorav kontantstrømmen kommer fra en portefølje av boliglån. Til sammenligning er OMF et gjeldsinstrument med sikkerhet i en boliglånmasse.

Figur 1.6: Sammensetningen av nivå 2A-eiendelene (etter avkortning, før cap) per 31.12.2017

Kilde: Finanstilsynet

Figur 1.7: Sammensetningen av nivå 2B-eiendelene (etter avkortning, før cap) per 31.12.2017

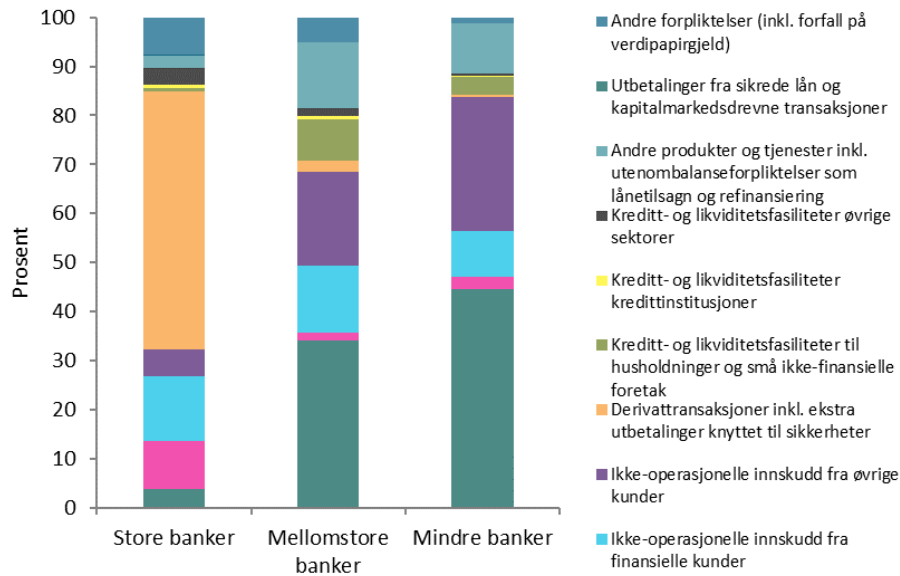
1.2.3 Sammensetning av nettoutbetalinger

Nettoutbetalinger er summen av forventede utbetalinger fratrasket summen av forventede innbetalinger i en stressituasjon. Forventede utbetalinger beregnes ved å multiplisere foretakets forpliktelser med en uttaksfaktor som angir forventet utbetaling i en stressituasjon. Forventede innbetalinger beregnes ved å multiplisere kontraktsmessige innbetalinger fra foretakets eksponeringer, som ikke er i eller forventes misligholdt, med en inntaksfaktor som angir forventet innbetaling i en stressituasjon.

Sammensetningen av innbetalinger og utbetalinger varierer mellom de ulike bankgrupperingene.

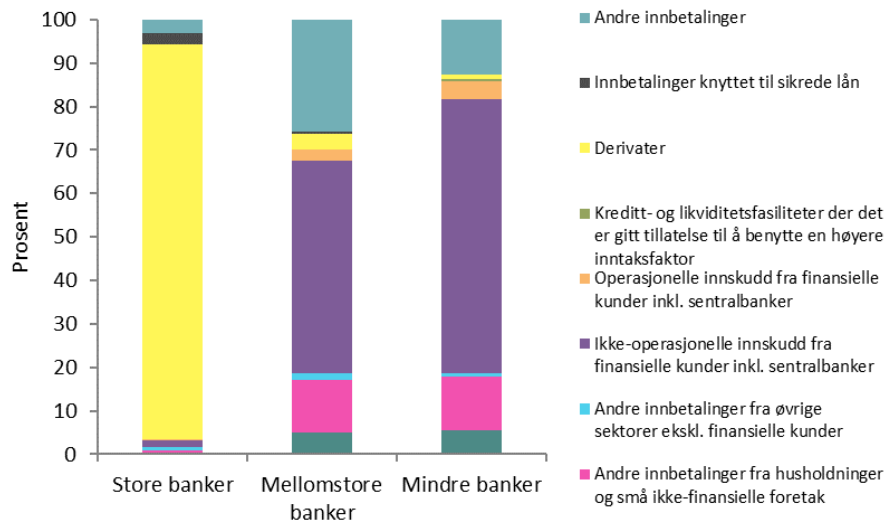
For de store bankene utgjør derivater majoriteten av totale innbetalinger og utbetalinger i en stressituasjon. Dette må sees i sammenheng med at de store bankene henter en større andel av sin finansiering i valuta og sikrer eksponeringen med valutaderivater.

Figur 1.8: Sammensetningen av utbetalingene per 31.12.2017

Kilde: Finanstilsynet

Figur 1.9: Sammensetningen av innbetalingene før cap per 31.12.2017

Kilde: Finanstilsynet

De mindre og mellomstore bankene henter i større grad sin finansiering i det norske markedet, og har dermed ikke samme behov for valutasikring. Innbetalingene og utbetalingene for bankene i disse grupperingene består i større grad av innskudd.

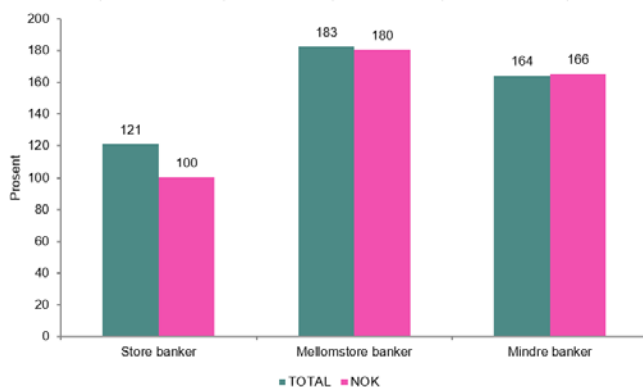
1.2.4 LCR i norske kroner og andre signifikante valutaer

Finansdepartementet fastsatte 26. juni 2017 krav til LCR i hver signifikante valuta tilsvarende det nivået som gjelder alle valutaer samlet sett, med unntak for norske kroner. For banker og kredittforetak som har euro eller amerikanske dollar som signifikant valuta, er det fastsatt et likviditetskrav i norske kroner på minst 50 prosent. For foretak som verken har euro eller amerikanske dollar som signifikant valuta er det ikke minstekrav til likviditetsreserve i norske kroner. Det følger av forskriften at Finanstilsynet kan fastsette grenser for det enkelte foretak for hvor mye netto likviditetsutgang i en valuta som kan dekkes av likvide eiendeler i en annen valuta. Reglene trådte i kraft 30. september 2017.

Nordea Eiendomskreditt AS etterlevde ikke kravet om å holde en LCR på minimum 100 i signifikant valuta (britiske pund).

Ved utgangen av fjerde kvartal 2017 var LCR i norske kroner 114 prosent for bankene samlet sett, mens LCR for alle bankene samlet sett i alle valutaer var 126 prosent. Årsaken til differansen er at de store bankene har store likviditetsreserver i andre valutaer enn norske kroner, hovedsakelig euro og dollar, som trekker opp total-LCR. De mellomstore bankene har mindre likviditetsreserver i andre signifikante valutaer, mens de minste bankene ikke har andre signifikante valutaer enn norske kroner. Derfor er total-LCR og LCR i norske kroner tilnærmet like hverandre for disse grupperingene, se figur 1.10 og 1.11.

Figur 1.10: Total-LCR og NOK-LCR, vektet gjennomsnitt per 31.12.2017

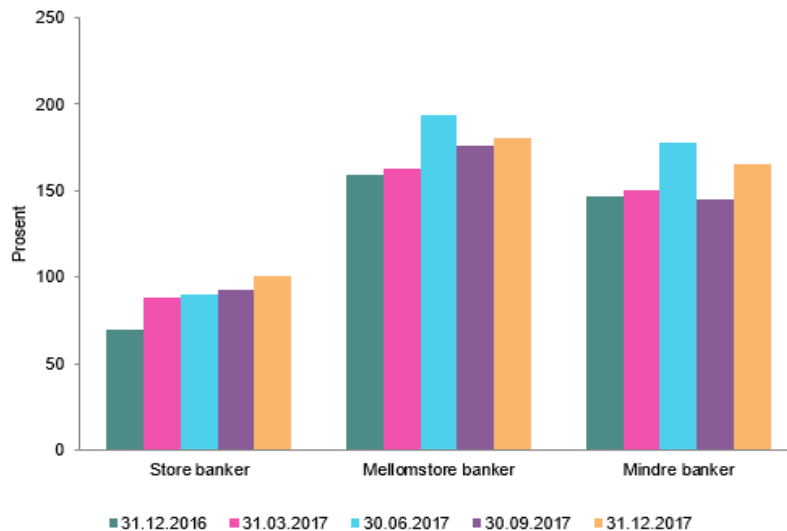
Figur 1.11: LCR i andre signifikante valutaer enn NOK per 31.12.2017

Kilde: Finanstilsynet

I løpet av 2017 har alle bankgrupperingene styrket sine LCR-verdier i norske kroner, og ved utgangen av fjerde kvartal 2017 var LCR i norske kroner for de store bankene for første gang over 100 prosent. For bankene samlet sett økte LCR i norske kroner med 32 prosentpoeng fra fjerde kvartal 2016 til 114 prosent ved utgangen av fjerde kvartal 2017.

Figur 1.12: NOK-LCR, vektet gjennomsnitt

Kilde: Finanstilsynet

1.3 Stabil finansiering

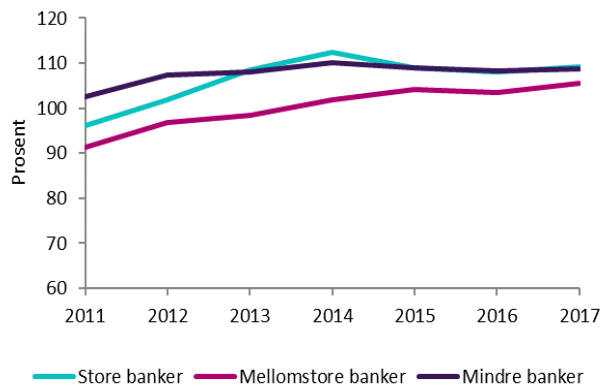
For å redusere refinansieringsrisikoen på lengre sikt er en høy andel stabil finansiering viktig. Finanstilsynet har benyttet flere indikatorer i vurderingen og oppfølging av bankenes finansieringsstruktur, herunder likviditetsindikator 1 og NSFR (Net Stable Funding Ratio).

NSFR inngår som rapporteringskrav i CRD IV/CRR og måler bankenes tilgjengelige stabile finansiering som andel av nødvendig stabil finansiering. NSFR reflekterer hele institusjonens balanse samt enkelte utenombalanseposter. Nødvendig og tilgjengelig finansiering beregnes ut fra vektorer som reflekterer henholdsvis krav til og grad av stabilitet over en tidsperiode på ett år.

NSFR er ennå ikke endelig utformet, men EU-kommisjonen har i forslag til endringer i CRR/CRD IV i november 2016 definert nærmere bestemmelser knyttet til beregningen av NSFR. I forslaget foreslår kommisjonen også innføring av bindende NSFR-krav på 100 prosent fra 2019. Inntil en endelig definisjon av NSFR foreligger i EU, beregnes indikatoren på bakgrunn av Baselkomitéens anbefalinger fra oktober 2014. Ved utgangen av 2017 var det kun én bank som hadde en NSFR under 100 prosent, med 98 prosent på ikke-konsolidert nivå. På konsolidert nivå hadde banken en NSFR på 104 prosent.

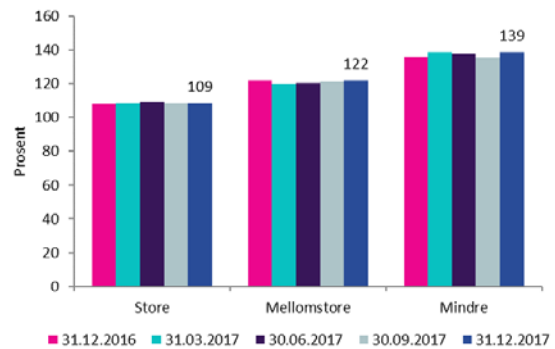
Likviditet og soliditet

Figur 1.13: Likviditetsindikator 1, vektet gjennomsnitt

Kilde: Finanstilsynet

Figur 1.14: Total NSFR, vektet gjennomsnitt

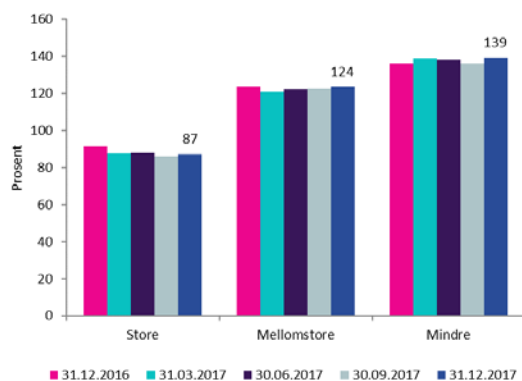
Kilde: Finanstilsynet

Likviditetsindikator 1 har stort sett økt for alle gruppene av banker de siste syv årene, se figur 1.13. Utviklingen skyldes først og fremst at bankene har økt sin langsiktige finansiering som andel av balansen. Likviditetsindikator 1 er, fra og med 2018, erstattet av NSFR i den tilsynsmessige oppfølgingen. Fjerde kvartal 2017 er derfor siste rapporteringsperiode for likviditetsindikator 1. Se omtale i Finansielt Utsyn fra våren 2017 for en gjennomgang av likheter og forskjeller mellom Likviditetsindikator 1 og NSFR.

Samlet sett for bankene var NSFR 114 prosent ved utgangen av 2017, en økning på 0,8 prosentpoeng fra utgangen av 2016. For gruppen store banker økte NSFR med 0,4 prosentpoeng til 109 prosent fra utgangen av 2016, se figur 1.14. For de mellomstore bankene var NSFR nærmest uendret fra utgangen av 2016. De mindre bankene økte NSFR med tre prosentpoeng fra utgangen av 2016. Dette skyldtes en relativt større økning i tilgjengelig stabil finansiering enn i eiendeler som krever stabil finansiering.

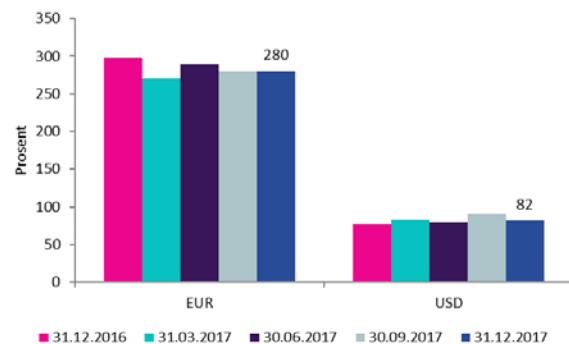
De store bankene har gjennomgående en lavere NSFR enn de mellomstore og de mindre bankene. Dette skyldes til dels at de store bankene har en større andel markedsfinansiering enn de mellomstore og mindre bankene, og dels at en del av dette har kort løpetid. For banker som konsoliderer inn OMF-foretak får dette også en effekt på NSFR ved at utlån i sikkerhetsmassen krever en høyere andel stabil finansiering enn andre utlån. Andelen banker som konsoliderer inn OMF-foretak er høyere blant gruppen av store banker enn for mellomstore og mindre banker.

Figur 1.15: NSFR i NOK, vektet gjennomsnitt

Kilde: Finanstilsynet

Figur 1.16: NSFR i EUR og USD. Alle banker

Kilde: Finanstilsynet

Ved utgangen av 2017 var NSFR i norske kroner 87 prosent for de store bankene, 124 prosent for de mellomstore bankene og 139 prosent for de mindre bankene, se figur 1.15. De store bankene finansierer, i større grad enn de øvrige bankene, sin virksomhet gjennom innlån i utenlandsk valuta. Dermed vil NSFR i norske kroner isolert sett være lavere for de store bankene sammenlignet med de øvrige. Foruten norske kroner er euro den viktigste kilden til finansiering for de store bankene. Sammenlignet med eiendeler som krever stabil finansiering i euro, utgjør tilgjengelig stabil finansiering i euro 280 prosent for bankene samlet. I dollar utgjør tilgjengelig stabil finansiering 82 prosent av eiendeler som krever stabil finansiering, se figur 1.16.

2 Soliditet

Bankenes inntjening har vært god gjennom flere år, noe som har bidratt til at bankene har styrket soliditeten.

Pilar 1-kravet til ren kjernekapital for norske finansforetak økte med 0,5 prosentpoeng fra 31.12.2017 som følge av økt krav til motsyklisk buffer, og kravet er nå 12 prosent av risikovektet beregningsgrunnlag. For systemviktige banker og kredittforetak er kravet 14 prosent. Pilar 1-kravet består av minstekrav (4,5 prosent), bevaringsbuffer (2,5 prosent), systemrisikobuffer (3 prosent) og motsyklisk kapitalbuffer (2 prosent). Systemviktige banker og kredittforetak (DNB ASA, inkludert norske datterselskap underlagt CRR og Kommunalbanken) har i tillegg et bufferkrav på 2 prosent. Individuelle pilar 2-krav, som også skal dekkes av ren kjernekapital, kommer i tillegg.

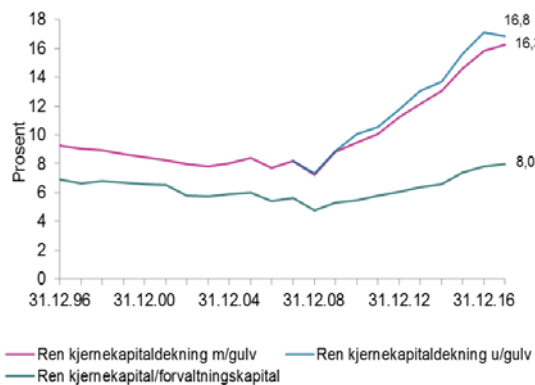
Kravene til kjernekapitaldekning og kapitaldekning er henholdsvis 1,5 og 3,5 prosentpoeng høyere enn for ren kjernekapitaldekning.

2.1 Kapitaldekning

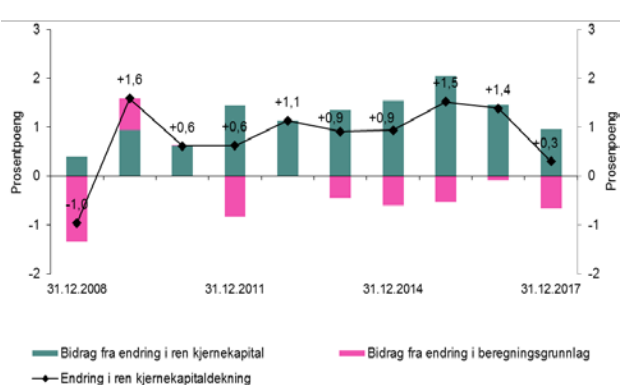
Samlet for alle norske banker var ren kjernekapitaldekning, beregnet som vektet gjennomsnitt, 16,3 prosent ved utgangen av 2017. Det er en økning fra 15,8 prosent ved utgangen av 2016, se figur 2.1. Økningen reflekterer at ren kjernekapital har økt mer enn beregningsgrunnlaget. Bankenes samlede kjernekapitaldekning og kapitaldekning var, beregnet som vektet gjennomsnitt, på henholdsvis 17,7 og 20,0 prosent ved utgangen av 2017. Ren kjernekapitaldekning uten gulv ble redusert i 2017, som følge av en oppkalibrering av IRB-modeller som økte beregningsgrunnlaget. Uvektet ren kjernekapitalandel (ren kjernekapital i forhold til forvaltningskapital) var på 8 prosent, en marginal økning fra 2016.

Kredittforetakenes samlede rene kjernekapitaldekning og uvektede rene kjernekapitalandel var på henholdsvis 18,2 prosent og 5,8 prosent ved utgangen av 2017. Den betydelige avstanden mellom risikovektet kapitaldekning og uvektet ren kjernekapitalandel følger av at kredittforetakene har eiendeler med lave risikovekter.

Figur 2.1 Ren kjernekapitaldekning og uvektet ren kjernekapitalandel i norske banker/bankkonsern

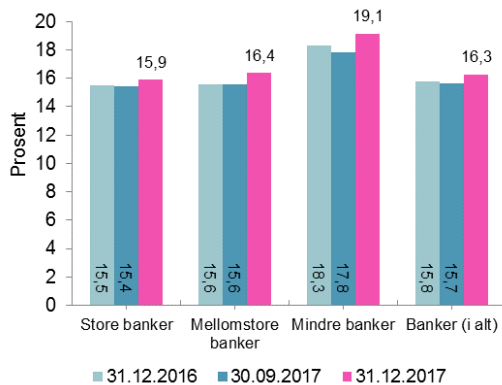
Figur 2.2 Endringer i ren kjernekapitaldekning i samtlige banker/bankkonsern (dekomponert)

Kilde: Finanstilsynet

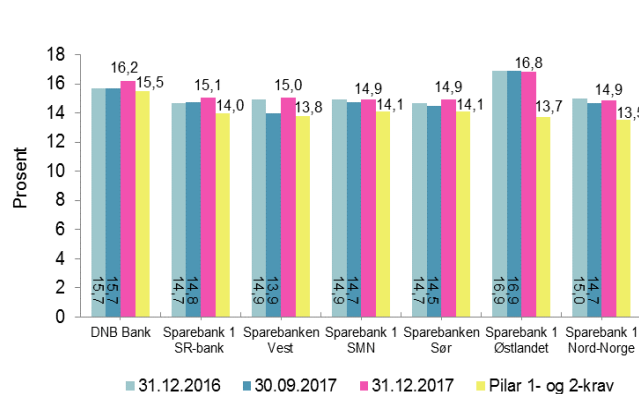
Gruppene av store, mellomstore og mindre banker økte alle ren kjernekapitaldekning i 2017, se figur 2.3. Størst vekst var det for gruppen av mindre banker, med en økning på 1,3 prosentpoeng. Av de store bankene hadde Sparebanken Vest og DNB Bank størst økning, se figur 2.4. I samme gruppen hadde SpareBank 1 Østlandet høyest ren kjernekapitaldekning, dog hadde banken et marginalt fall gjennom året.

Figur 2.3: Ren kjernekapitaldekning i norske banker/bankkonsern

Kilde: Finanstilsynet

Figur 2.4: Ren kjernekapitaldekning i de syv store bankene (konsolidert)

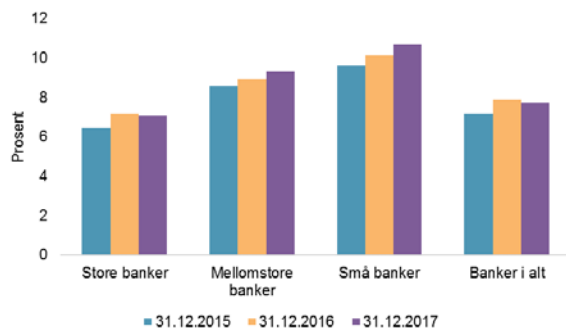

Kilde: Finanstilsynet

Uvektet kjernekapitalandel samlet for norske banker var på 7,8 prosent ved utgangen av 2017. Dette er omtrent samme nivå som ved utgangen av 2016, se figur 2.5. Samlet eksponeringsbeløp økte mer enn samlet risikovektet beregningsgrunnlag, og i takt med kjernekapital. Nivåene økte for de mindre og mellomstore bankene i løpet av 2017. Tre av de syv store bankene reduserte uvektet kjernekapitalandel sammenlignet med utgangen av 2016. Et minstekrav (inkl. bufferkrav) til uvektet kjernekapitalandel ble innført i juni 2017.⁵

⁵ Finansdepartementet fastsatte 20. desember 2016 et minstekrav til uvektet kjernekapitalandel på 3 prosent for banker, kredittforetak mv.⁵, med virkning fra og med 30. juni 2017. Alle banker skal i tillegg ha en buffer av uvektet kjernekapitalandel på minst 2 prosent. Systemviktige banker (SIFI) skal ha en ytterligere buffer av uvektet kjernekapitalandel på minst 1 prosent.

Figur 2.5: Uvektet kjernekapitalandel i norske banker

Kilde: Finanstilsynet og bankenes kvartalsrapporter

Samtlige banker oppfylte kapitalkravene ved utgangen av 2017. Ett kredittforetak, Verd Boligkreditt, oppfylte ikke det kombinerte kapitalbufferkravet ved utgangen av 2017. Foretaket har redegjort for Finanstilsynet når og hvordan kravet igjen skal oppfylles.

Fra og med første kvartal 2017 har banker i samarbeidende grupper vært pålagt utvidet konsolidering. Dette innebærer at eierbankene må konsolidere inn finansforetak der de har eierandeler ned til 10 prosent, mot tidligere 20 prosent. Alle eierbankene som ble omfattet av utvidet konsolideringsplikt fikk en lavere ren kjernekapitaldekning som følge av dette. Fra og med første kvartal 2018 må eierbanker i samarbeidende grupper konsolidere inn alle finansforetak, uavhengig av størrelse på eierandelen.

2.2 Store engasjementer

Et stort engasjement er definert som et engasjement som forut for vekting og sikkerhetsstillelser utgjør mer enn 10 prosent av ansvarlig kapital. Regelverket om store engasjementer legger formelle begrensninger på hvor store enkeltengasjement en kredittinstitusjon kan ha, der det som hovedregel ikke er lov å la et enkelt engasjement overskride 25 prosent av ansvarlig kapital.

Per 31.12.17 oppfylte alle norske kredittinstitusjoner regelverket om store engasjementer.

Netto engasjementsvolum relativt til ansvarlig kapital har falt over de siste tre årene, spesielt for kredittforetak. Denne utviklingen er delvis drevet av oppkapitalisering, samtidig som engasjementsvolumet av engasjementer større enn 10 prosent er redusert.

Figur 2.6: Netto volum av store engasjementer relativt til ansvarlig kapital

